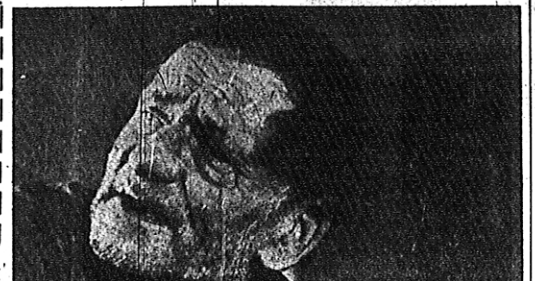
Rullin testamentti perintönä Suomi yhä mustan magian maa

Se oli taitavasti, täysin verettömästi ja nuorelle elämälle mahdollisimman tuskattomasti tehty. Katkaisujälki viittasi tyypilin puristuspihtiin tai hohtimiin. Tuskin uninen mutti oli ehtinyt muuta kuin karsinassaan jaloilleen kavahtaa, kun sen häntä jo oli poikki.

Yö oli ollut kirkas ja kuutamoinen. Pani pihalla ei ollut haukkunut. Mikään ei ollut viitannut Sisun vieraalliohin — ellei syksyinen sonnimutti aamulla olisi ollut häntäänsä lyhyempi.

— Rullin työtä, myö sanottiin heti.

Haaralan talon emäntä Heimi S o v a tunsi Kuusamon rutiluhut. Viime kumien aikana rullit olivat kiertäneet Rukajärven navetat niin että oikohan sinoastakaan jäänyt käymättä. Rutit Kuusamon pääsiläisessä on yhtäläitä piintynyt tapa kuin mämmituokkonen kaupunkilaisperheen pöydässä.

— Rullinsuko kulkee suvussa, talat täytyy jättää perinnöksi ennen kuolemaa, tietää rulleista kuutamolainen Osi S o v a, Liikasenkylän vanhapoikaisäntä.

Ei viitsitty Liikasenkylää häntäväralausta edes nimimiehelle soittaa. Sitäpaitsi turkinpa poliisi sen paremmin olisi hintavaraksaa jäljille pääsyt, kun ei kerran kylän väkikään. Se sentään tuntee liikkeet ja liikkumiset, omien ettäkuin yleisitten. Ja mene tiedä, millaista koetus outo vieras tyhjyisi pääsisäpa punomaan, jos poliisi kimppuun käskettäisiin.

Jotain sentään Haaralassa tehtiin. Käsinyttiin vanhan kaikkitiekäytön puoleen. Kutsuttiin naapuriin polkumiestäistä S o v a n Osi kartanoon puhumaan. Haluttiinkö merkitsöä hänenkanssa — nähtäväksi tuolta korkeudelta olisi voinut puraista — eikä sitäpaitsi niin hullua elämä olekaan, joka ehdoin tahdoin häntänsä katkaisee — ei-yhtäkä sitä olleet voineet tehdä navetan neljä lyseväkään, ne kun kaikki olivat kaulastaan sehkäg kyteytyt — Ei, häntä oli ja pysyi poissa.

Mitä Sovan Ossi tietää rulleista

Tuohon ikään mies ehtii kuulla yhtä ja toista. Kaiken lisäksi Sovan Ossilla on omatkin kokemuksensa rullien käynneistä. Kerran oli hiuskarvan varassa, ettei Ossi olisi elänyt kiikkiin rullin kanssa.

— Naveteria kuului rahinaa, se oli sään päätitsalkaan. Ajmä arvelin, että nyt on rullit liikkeellä Oarin navetassa. Otin kaulikon seiälä ja lähdin katsomaan.

Ossin kaveri sattui olemaan tuolloinen tavallista arkaontuisempi mies, nuoriksi vielä, ja kun lantalauskun peitteenä ollut säkki heitähti ja ulospyrkijä nosti jalkansa pihalle lähtäkseen, parkatsi kaveri kauhuista, että nyt se tullee, Ossi.

— Minulla oli kaulikko sojossa, mutta enhän minä ehtinyt liipaisihtia painallaa, kun rulli jo katosi varotushuudon säikytämänä. Se oli huttenkin vähällä, ettei yksi rulli olisi ollut Kuusamoori vähemmän. Mitä oon senaoritin mies ja seoverran karskikin, että henki poia, en kyllä sääliä yöltäkin. Se ei somaa rulli toimo, tavyttaan hyvänsäkeryäpyrtä, paha sillä on mielessä, ja ei kai se lähkaan pyrki, jos semmoisen työmiehen tappaa.

— Vaikka, sanot Ossi, on sillä varmasti varjelkaansa, pahalaisilla, kun niin vähän häntäsi enadaan. Tiea, vaikka tie...

Testamentti kuolinvuoteella

Mitä ne sitten mekaa, rullinryökkäät? Mitä noitakonsteja ne tekee, mikä on tarkoitus?

Haaralan talonväki oli kertynyt Ossin ympärille, pienimpiä kontiaajia myöten. Ossi sytyti sikamaanaa, hieraisi hopeakarvaista leukaansa, haraisipa hiuksiaankin ja alkoi kertoa.

— Ennenvanhaan puhuttiin, että ne kerää villoja ja nahanpalaista noitapussiin. Kun ovat aikansa kerranneet, kun ovat saaneet vuosimäärän umpeen, ne menee pääsääntyönä metsälammen rantaan ja kirnuusvat, kunnes para syntyy. Se on sellainen maahinen, ylikuolleen henki, joka, joka on sitten rullin valtias ja hänen tehtävänsä on — Vaikka tyhjiä se kai tavoittaa, ettäkä yhtään seukeä kirnuumalla syntynyt, hih-hih ...

— Sitten sanottiin, silloin kun ja pihalla potkaisi. Kato että se oli vilmeinen kerta kun metjän navettaan luvalta tulet, jos on henkesi salle kallis, oli Tapani perään huikannut. Eikä Henten navetassa sen jälkeen vieraita oli lut näkynyt.

Ylivieskan lähellä — tästä oli Ossi kuullut — oli rulli tavattu liite teosta. Miekkosen tekinhihojen läpi pujotettiin, heinäseiväs ja pelästynyt ukonpahanen kasteltiin, avannossa. Ulkona oli parinkymmenen asteen pakkkuva pakkanen. Niine hyvineen mies heitettiin maastielle, liikontkänä ja käsistään avuttomana. Sen kylän navettaväerailut loppuivat siihen.

Pasanjärvellä kävi pahemmin. Kiinnijoutunut rulli — mies sekin — ryyppäsi vangitsijoittensa huomaamatta suolahappoa. Se oli taas Pasnajärven rullin loppu.

Kuusamossa istänä työdä pamautti navettaväerastaan ensin alas, koipeen ja kyyti vasta siitten — oli asien. Rullipahanen osoitautui hyväksi naapuriksi lähtä kantoi jalkapuolen tuttavanas rekeen, valjasti eteen hevosen ja auttoi rullin kaikessa sovussa kotiin. Eikä eliä sen enempää maailmalle hlirkuttu

— Ne on yhtälailla akkoja kuin ukkoja, ei noituus siinä rajoja tiedä, eli Ossin kaneetti tarinalleen

Poliisi avuton rullien edessä

Rullien kiinnisaaminen on toivoton tehtävä, sanoi Kuusamon nimismies Erkki Mutti la — Neapurit ovat suuttuppia, ehkä he jotain asvistavat, ehkä heillä ovat epäilyksä, mutta mitään ei puhuta. Onko se tuttavan ruojelua vai onko se noituuden pelkoa, mene ja tiedä.

Kuusamossa ei poliisi ole pääsyt vilmeisten viiden vuoden aikana ainoankaan rullin, perään. Tapauksia sitä on ollut tavantakaa. Tämä pääsitäsenä on tehty poliisille pari-kolme ilmoitusta rullien vieraitista.

— Jotain ratkaisevaa olisi tehtävä tämän pakenaliisen ja julman kansäntavan häviämiseksi, on nimismiehen mielipide. — Tarvitaan valistusta, mutta tarvitaan myös yhteistyötä. Rullien käyneistä on ilmoitettava olitu viranomaisille. Jälkiä ei pidä häviättää.

— Rullien teot ovat lain edessä elainräkkäyssä ja tuomio on sen mukainen, nimismies Muttilainen sanoi. — Rullin rankaisu on kuitenkin aikojen kuluunut kiinnisaajille itselleen eikä sellaisesta avantoon kastamisesta poliisilla ole mitään sanomista, jos konsti vain sitten myös tepsii. Mutta pahoinpitelyt, taposta puhumattakaan, ne ovat asia erikseen. Ei pidä nukkaan luulla, että tekijä lain edessä pelastuu silllä, että kysymyksessä on rulli, joka on tavattu itse teosta vieraasta navetasta.

800 vuotta rullien vainoja Suomessa

Rullius on peräisin pakenuuden ajalta, mutta valistus ja kristiusko elvät ole vielärkään rikkaruohoa pystynyt lopullisesti klikemään.

Alkoinaan klkko hyvitti rullin kiinnitottajan ruiskapalla ja rullin itsenää tie i lästyi usein rovioille Suomessa tuomittiin 1600-luvulla sinakin 50—60 henkilöä polleiksi vikki noitinavarovioita — näist 30 Pohjanmaan-rovioilla.

Vanhat kirkonkirjat ja oikeuden pöytäkirjat tiel&vät kertoa onnituista rullitarinaa. Pietarsaaresa imunnoit — muoan nalkeen matkaaneenna ilmojen halki musta, koiran selkää koime peninkulmaa. Tämä tapaus on kirjoihin merkitty vuonna 1632. Kajaolla merkittiin olkeuden pöytäkirjoihin vuonna 1698, miten kaksi naista oli lentänyt lamnpalla 36 kilometrii pappilan navettaan. Kaikkien näiden iltpäätiyi poliitoraviolle.

Entisaikojen takauskoinen väki tunsi itsenä rullien edessä perät turvattomaksi. Rullien tuloa odotellin sydän vakkyrällä ja monen moisiin varoke&noihin ryhdyttiin. Navetta suljettiin, huolellisesti, ovien eteen kasattiin sirppejä, vikkatieta, kirveitä ja sohja, ovenkamanaan vedettiin tervalla suojeleva ristinmerkki, noitavalkeita polteitiin navetojen vieriilä ja varmuuden vakuudeksi luettiin vielä suojeleva loitsu:

·Kuolet sinä
kuolen minä,
Maria miekkani, Jesus kilpeni,
Kuolee meistä kumpi ennen,
Jumala juttujen verijä·.

Eivät ole loitsut eivätkä päätiskokot niinä sitterkään auttaneet. Rullius elää, Suomi on yhä mustan magian maa.

Pudasjärveläisille oma sotaveteraaniyhdistys

Kahdeksaskymmen·ä sotaveteraania oli lauantaina kokoontunut Pudasjärvelle perustamaan paikallista sotaveteraaniyhdistystä. Tilaisuuden avasi talounneuvos Kalle T i m o n e n, joka valittiin kokouksen puheenjohtajaksi. Sihteeriksi valittiin metsäteknikko Lauri P e l a s.

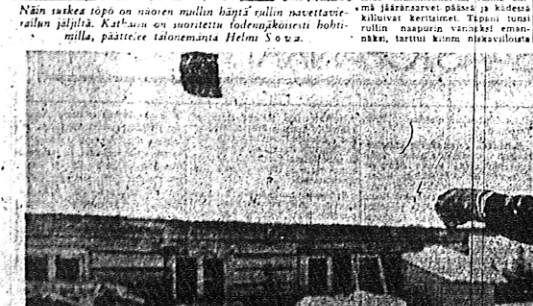
Suomen Sotaveteraaniliiton toiminnasa selosti kokouksessa varatuomari Aarne K e s k i n e n ja Pohjois-Pohjanmaan Sotaveteraanipiiritä teki selkoa liikennöitsijä Arvo M ö r ö.

Kokous päätti yksimielisesti perustaa paikkakunnalle Suomen Sotaveteraaniliiton alaisen yhdistyksen, jonka puheenjohtajaksi valittiin Kalle Timonen. Yhdistyksen varapuheenjohtajaksi valittiin Arttu N i s k a l a ja sihteeriksi Reino P u u r u n e n ja taloudenhoitajaksi Martti V i k a t i n e n. Kokouksen jälkeen pidetyssä hallituksen kokouksessa päätettiin liittyä Pohjois-Pohjanmaan Sotaveteraanipiirin kautta Suomen Sotaveteraaniliittoon.

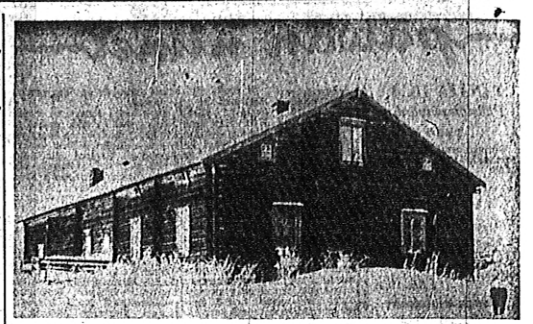
Yhdysvaltain atomienergiakomissio teki keskiviikkona pienlietuksen maanalaisen ydinkokeen Nevadan koealueella. Tämä oli yhdestoista koe, josta tähä vuonna on ilmoitettu. (Reuter)

Näin tutkea töpö on nuoren mullin häntä rullin navetta-vieraillun jäljiltä. Kathaan on suoritettu todennäköisesti hohtimilla, päättelee talonemäntä Helmi S o v a.

Tätä navetassa vieraili rulli juuri ennen päänäistä. Yö oli kirkas ja kuutamoinen, ketään ei nähty, koira ei haukkunut, jälkiä ei havaitte. Kuitenkin. Haaralan talon syksyinen sonnimulli menetti häntänsä rullin taikapussiin. — Tapahtumapaikkaa osoittaa talon isäntä Timo S o v a.

Hallan talo kuvattuna vielä entisellä pa kallaan. Päädyssä vinttikamarin ikkuna.

Viidenkymmenen vuoden takaisia muistoja Hyrynsalmen Hallasta

Hyrynsalmen Hallan talo oli puoli vuosisataa sitten monella santarmien etsimälle miehelle turvapaikka, jossa autettiin, ruokittiin ja josta tarvikkaita opastettiin eteenpäin. — Elettiin jääkäriliikkeen aikaa.

Hallaan oli tolstakymmentä kilometrii Hyrynsalmen kirkonkylästä. Matka oli tietänä tarvalta, jossa kesäisin korven keskellä pujotteli polkuja, talvella porontojen jäljet. Viitisen kilometrii Hallasta vieä kasemmas korpeen — osaksi soiden ja pitkospuiden takana — oli Saarijärveen asarenea jäkkäreitten piilopirti. Sinne ei polkuja tuntematon tänikään päivänä ilman opasta helpostl löydä. Syrjäsaa sautukeskuksista oli alla talo — tuo jääkäreiden Halla.

Vanha Hallan talo — 10x10 m pirtteineen on purettu ja koottu Seurasaareen jossa se seisoo melkein entisensäisena. Pirtin paikalla Hallasa on kivipaasi - pystymassa- uuden rukupolven kulkijalle. — Saarijärven piilopirtti on entirellään sielä korpien keskellä.

Ajan mukana ovat poistuneet monet silloin puoli vuosisataa sitten Hallan elämään läheisesti kuuluneet henkilöt. Hallan Tati ja Hallan Ukko ovat haudattuina Hyrynsalmen hautausmaalle, jäärien rivit ovat harvenneet, elossa olevat vietävät vanhuudenpäivissään — Ajan ratas on pyörinyt ja pyörii.

Eräs näistä vanhoista on Hyrynsalmen Yhteiskassa elkeepiirin vieitävä Yrjö K e m p p a i n e n Yrjö — Hallan Ukon vävy. Hänen tarinansa lipuu helposti tuonne puolen vuosisadan taakse, aikaan, jonka hän itse jäkkäreiden auttajana eli. Tarinasta tulee esille muisto sielä — toinen tälätä.

— Ei täällä Hyrynsalmella santarmeja ollut. Kajaanissa niitä kyllä oli. Monasti tuli kyllä tieto, että santarmit ovat tulossa, mutta ellei ne yksinkertaisesti uskaltaneet tulla. Täällä kylälää oli sen verran aikaan yksi karjalainen, venäjänkielentaitoinen kauppias — Linnalassa se asui — ja sillä oli Kajaanissa hyviä kavereita, jotka nasvivat venäjaa. Sitä kautta ne tiedot santarmin aikaisesta meille tulivat hyvissä ajoin.

Kerronkin, kun tuli hälytys, että Kajaanista on tulossa meikoinen sakki santarmeja, meni meitä kaiteia, kirveitä ja sohja, ovenkamanaan vedettiin tervalla suojeleva ristinmerkki, noitavalkeita poltettiin navetojen vieriilä ja varmuuden vakuudeksi luettiin vielä suojeleva loitsu:

·Kuolet sinä
kuolen minä,
Maria miekkani, Jesus kilpeni,
Kuolee meistä kumpi ennen,
Jumala juttujen verijä·.

Eivät ole toitsut eivätkä päätiskokot niinä sitterkään auttaneet. Rullius elää, Suomi on yhä mustan magian maa.

Yrjö Kemppainen

se metsästeltiin oravia. Tästä yhtenä päivänä juuri oli mieleasä että olisi mukava nähdä, vieläkö Vallenius pääsisi puuhun yhtä joutuin kuin silloin ennen. Monasti se oravan joutui puusta hakemaan.

Olihan sielä ilmoniemi, Relanteri, Pikku-Jussi Vätsanen, Jagobson, Niukkanen ja Sive·n. Oli sielä yhta sikaa muitakin, mutta eivät nyt ikkiä tule mieleen. Sivén oli tullut Hallaan ·ilhanostajana·. Helsingin Kammion salrasaan oli muka lihoja ostelemassa. Kaipa ne santarmit Helsingissä eivät olekin olleet hyväksyneet ·ilhanostajan·. hommia, koska olivat pitäneet Sivéenin Hallassa olessa kottiarkastuksen. Siitä tuli tieto Hallaan, eikä Sivéenin enää pasaannut mennä kotiinsa. Niin se jäi totsen kanssa vieltämään joulua — 15 Saarijärven jäkkäripilopiritille. Minä olin sielä myös muksuna. Se joulu oli lailiaan lähtöjuhla. Lujaa sielä lauletiin, vaikka taisi joskus mennä vähän nuotin vierestäkin. Sitten vouden vaihteen tienoilla ne lähtivät Ruotsin kautta Saksaan.

Minä muistan, kun yhdeksän miestä lähti poroilla Talvalkoselta kautta, toiset lähtivät hiihtelemällä. Eivät ne oppalta tarvinneet, kun olivat jo ennenkin niitä reitejähan kulkeneet. Mutta paljon niitä opastettavaksin oli. Minä en koskaan opastellut kelään Pesiönkylä etemmäs, mutta oli paljon sellaisia, jotka opastettiin aina Ruotsin rajalle joko Suomussalmen tai Puolangan kautta. Heinävaran Antti ja Kivi-Eeli — Hallavävyjä molemmat — olivat oppaina monet kerrat. Sitten sielä Hallassa oli Vilpiristä muuan muuta ukko — Mäkelä nimeltään — Mustakol Rosvoksi sitä sanottiin. Se se oli monta reisuua Ruotsin puolelle, ja palumatkalla tot aselta. Se oli sitten ovela mies.

Jääkäreiden lisäksi Hallaan kukeutui myös karjalaista, jotka olivat lomamatkollaan. Niitäkin pistä ohjailia, ettelvät jäkkäretä yhtet. Valkka eivät nuo olisi takaneet paljonkaan välitää.

Sielä sitten yöstä oli karanselta sotavankeja. Mourmannilta ja mistä kaikkialta lienevät tulleet. Niitä oli joskus paljonkin, ja monilla olivat jalat paleltuneet tai vertilä. Hoitos ja ruokaa hekin saivat. Kuokkivat ne sielä pellosakin, ja eräät Hallan peltos kutsutaankin ·turkkilaisten ipelloksi·.

Hyrynsalmellä olivat sitloin alussa nimisimes ja poliisi santarmien miehiä. Kerran ne tulivat hallan muka kuulustelemaan väkeä. Pitihän ne jäkkäri heidän silmistään pois saada ja niinpä ne ohjattiin vinttikamarin. Siitä alkaa, kun alhaalla väkeä kuulustellitin, hiipivät jäkkäri vinttiä alas ja hihittivät Saarijärven piritille ja toiset Riihilehdon saunalle. — Silloin kuulustelutaisa sattui mukava tapaus Hallan Ukon pojalla, Aarnella — se oli silloin pieni ·poika — oli peijoonilla jonkinlainen hernepyssy. Sillä se varkain ampui herneen oven raosta nimismiehen naamaan. Vol että se suuttui. — Nyt tuo Aarne on fäintäni Hallassa.

Kerran se nimismies kutsui Ukon ja nihnut kihkötelävikkit kihkeltä kotiinsa. No, ajelimme porotila paikalle ja sidoimme porot aitaan kiinni. Oli jo tlapimeä. Ukon kanssa oli sovittu, että minä jäkn ulos aseen kanssa odottelemaan ja antamaan apua, jos sattuisi tarvitsemaan. Ukko meni sisälle ja sopimuksen mukaan ohimenneestän yeti ikkunaverhon himan syrjään, että pystyin näkemään sisälle. — Sielä mentyään oli Ukko egaimmiseksi sille nimismiehelle sanonut, terveisiä pojaltasi Saksasta. Je ne terveiset olivat tosia. Nimismies ei tiennyt-kään, että hänen oma poikansa oli lahtenyt jäkkäreitten mukaan. Ei sitä Ukkoa yritettykään sielä pidättää, vaikka me semmoista olimme vähän krvelleet tulleesamme. Puolisen tuntia se kesti, ja sitten me ajelimme takaisin — tämän Väinölän kautta — Hallaan.

— Onhan niistäkin ajoista kuluunut viitisenkymmentä vuotta.

J K

SUOMALAINEN HUKKUI

Malmö 9. 4. (TT) Suomalainen puuseppä Alan Ahlberg tavattiin perjantaiaamuna hukkuneena Limhamnin kalasatamasta. 50-vuotias Ahlberg, joka oli hiotalla hiahestä, oli lorstaina yhdessä polkuna ja erään työtoverinsa kanssa käynyt Draget-lasä. Palattiaan kotiin illalla hän oli kaikesta päätellen vahingossa pudonnut veteen.

Nykyään Hallan talon paikalla oleva kivipaasi, jonka tässä ovat sanat: »Tällä paikalla seisseen Hallan talon lävöen Jubo ja Lici Heikkisen jääkärilukkeen hyväksyttämän ahraatuvan työn muistoksi pystytti Hallan tämän paaden».